

Voldelige grupperinger som al-Qaida i Irak benytter seg av internett for å få internasjonal oppmerksomhet. De er imidlertid fortsatt avhengig av en viss grad av territoriell kontroll, og det kan oppstå et motsetningsforhold mellom internasjonal oppmerksomhet og lokal tilstedeværelse.

BRUTAL OPPMERKSOMHET: AL-QAIDA I IRAK PÅ NETT

Av Truls Hallberg Tønnessen, forsker ved Forsvarets forskningsinstitutt.

Den Irak-baserte gruppa al-Qaida i Irak annonserte sin eksistens på en svært brutal måte: En videofilm hvor gruppas leder, Abu Musab al-Zarqawi, skjærer av hodet på det amerikanske gisselet Nicholas Berg, ble distribuert på internett. Dette filmklippet ble først lagt ut via et internettforum for al-Qaidas sympatisører 11. mai 2004, og filmen fikk raskt svært mye oppmerksomhet både blant sympatisører av al-Qaida og av et forferdet internasjonalt publikum.¹ I løpet av de første 24 timene ble klippet lastet ned rundt 500 000 ganger, og «Nicholas Berg» skal ha vært den nest mest populære søkestrengen på Google i mai 2004, kun slått av «American Idol».² Denne og påfølgende gisselfilmer utover 2004, bidro til å kraftig framheve Zarqawi og hans gruppe internasjonalt, til tross for at denne gruppa kun utgjorde en liten del av den større opprørsbevegelsen i Irak. Blant sympatisører på internett ble Zarqawi kjent som «slakternes sjeik» (Shaykh al-Dhabbahin) som en følge av Berg og tilsvarende filmer lagt ut på nett.

Oppmerksomheten skapt av denne korte filmsnutten viser hvilke muligheter internett kan tilby for voldelige grupperinger som opererer i et konfliktområde, slik som for eksempel i Irak i tiden etter invasjonen i 2003. For det første er det noe paradoksalt at én manns skjebne fikk så stor internasjonal oppmerksomhet i en konflikt hvor flere ble drept hver dag.³ En viktig grunn til dette var at gisselet var amerikansk, noe gruppa visste ville medføre oppmerksomhet, en annen viktig grunn var at ved å vise voldshandlingen i all sin groteskhet og spre den til et internasjonalt publikum ble effekten mye sterkere enn å lese om at et visst antall mennesker hadde blitt drept i Irak den dagen. Episoden viser også hvordan internett gir voldelige grupperinger mulighet til å selv

velge hvordan de vil framstille seg selv og sine aktiviteter. Selv om de fortsatt også er avhengig av massemediene, får de i større grad kontroll over sin propagandavirksomhet.

Denne artikkelen vil vise at internett var svært viktig for AQIs internasjonale oppmerksomhet, men samtidig er det viktig ikke å overdrive betydningen av nettet. En viss grad av territoriell kontroll er fortsatt viktig, og artikkelen vil bruke AQI som eksempel på at det kan være et motsetningsforhold mellom å ha fotfeste lokalt og oppmerksomhet internasjonalt. Å få støtte på internett er ikke nødvendigvis det samme som å få støtte på bakken der hvor gruppa opererer, og selv for en gruppe som al-Qaida i Irak kan det ha sin pris å få oppmerksomhet på en så brutal måte som filmen med Nicholas Berg.

Opprørsgrupper og internett

Som en følge av globaliseringen og utviklingen av nye medier, har det blitt argumentert for at opprørsgrupper i dag har mindre behov for lokal støtte og territoriell kontroll enn tidligere. I dagens konflikter kan det være vel så viktig å påvirke det internasjonale samfunnet, både ved å påvirke opinionen i land som deltar i en konflikt, og ved å mobilisere potensielle støttespillere utenfor konfliktområdet, da særlig blant ulike diasporabefolkninger.⁴ Graden av behov for støtte internasjonalt versus støtte lokalt varierer fra gruppe til gruppe, og er langt på vei avhengig av hvem gruppa ser på som sitt viktigste publikum. For de gruppene som henvender seg mot et internasjonalt publikum som er spredd utover hele verden, kan det være viktigere å gjennomføre angrep og aktiviteter som fører til internasjonal oppmerksomhet enn å prioritere å opparbeide seg støtte lokalt.⁵

AQI er et eksempel på nettopp en slik type

TRULS HALLBERG TØNNESSEN

gruppe som opererte på et relativt avgrenset område geografisk sett (noen få provinser i Irak) og som var en aktør i en lokal konflikt, samtidig som de i sin propaganda først og fremst har henvendt seg til et internasjonalt publikum både for å rekruttere og for å avskrekke.⁶ I motsetning til de fleste andre opprørsgruppene som oppsto for å bekjempe det amerikanske nærværet i Irak og det nye irakiske regimet etter invasjonen i 2003, var AQI i utgangspunktet ledet av ikke-irakiske arabere. Gruppen tiltrakk seg også i større grad enn de andre gruppene utlendinger som kom til Irak for å slåss. Dette har endret seg over tid, og særlig etter USAs tilbaketrekning fra Irak i desember 2011 framstår AQI mer som en lokal gruppe under irakisk ledelse. Både fordi mange av lederne og medlemmene av AQI var ikke-irakere og fordi deres ekstreme tolkning av islam ble sett på som noe fremmed i Irak, hadde AQI i utgangspunktet et dårligere fotfeste i den irakiske befolkningen enn de fleste andre opprørsgruppene. I tillegg til at AQI hadde en mer internasjonal agenda kan dette ha gjort det viktigere for AQI å få mye oppmerksomhet internasjonalt, og dermed øke den internasjonale rekrutteringen. I tillegg fikk jo også gruppa en del gratis oppmerksomhet fordi al-Qaida-nettverket ble tilagt en veldig stor betydning av USA, både i legitimeringen av invasjonen og som en syndebukk for alt som gikk galt i landet.

Som det vil bli illustrert nedenfor igangsatte AQI en svært omfattende mediekampanje på internett, som må sies å være suksessfull når det gjelder å få internasjonal oppmerksomhet og også å tiltrekke seg utenlandske rekrutter til Irak. Samtidig viser en meget kort gjennomgang av AQIs historie i Irak at denne mediekampanjen ikke automatisk førte til suksess på bakken.

AQI var særlig tilstede i Anbarprovinsen, som ligger i det ørkenpregede området mellom Bagdad og grensene til Syria og Jordan. Bosetningen i provinsen følger hovedsakelig elven Eufkrat, og det er også her langs Eufkrat man finner byene som har blitt ikoniske navn knyttet til konflikten i Irak slik som for eksempel al-Haditha, Ramadi og Falluja. Fra 2004 og til rundt 2006 ble AQI mer og mer dominerende i provinsen, gjennom å framstille seg som sunnimuslimenes beskyttere mot sjiamuslimske militser og mot amerikanske styrker. Samtidig brukte de vold og tvang

◎ ◎ ◎

Al-Qaida i Irak framstilte seg som sunnimuslimenes beskyttere mot sjiamuslimske militser og amerikanske styrker.

◎ ◎ ◎

mot sunnimuslimene som ikke støttet AQI. I forbindelse med det irakiske parlamentsvalget i 2005 oppsto det også en økende grad av konflikt mellom de opprørsgruppene som ønsket økt sunnimuslimsk deltagelse i den politiske prosessen og grupper som AQI som var sterkt imot dette både av politiske og religiøse grunner. AQIs stadig forverrede forhold til lokalbefolkningen og andre opprørsgrupper bidro sterkt til at både andre opprørere og lokale stammeledere snudde seg mot AQI og allierte seg med amerikanske soldater. Kombinasjonen av lokalbefolkningens lokalkunnskap og amerikanske våpen var svært effektiv mot AQI og i løpet av noen få måneder hadde gruppa mistet fotfeste i Anbar-provinsen. I dag er AQI fortsatt til stede i Irak og utgjør en slagkraftig gruppe som gjennomfører terrangrep med jevne mellomrom, men har

langt fra den styrken den hadde i perioden 2006-2007. Det var også andre grunner til at AQI ble svekket, men det er liten tvil om at lokale forhold i Anbarprovinsen og AQIs forhold til sivilbefolkningen var av avgjørende betydning for at AQI mistet fotfeste i Anbar på oppsiktsvekkende kort tid.

AQIs bruk av internett: propaganda

Etter dette korte omrisset av AQIs historie, vil artikkelen gå mer inn på AQIs konkrete bruk av internett, før artikkelen vil avslutte med noen illustrasjoner av dilemmaet mellom å ha suksess på nettet og suksess på bakken.

I litteraturen om terroristers bruk av internett skilles det ofte mellom to hovedtyper. Den første er instrumentell bruk, som går på hvordan terrorister bruker nettet som et verktøy til for eksempel å planlegge angrep, skaffe seg informasjon om mulige mål, rekruttere, finansiere og eventuelt gjennomføre ulike former for cyberangrep. Den andre hovedbruken er som formidlingskanal, hvor en terrorgruppe bruker internett som en kanal for å spre sin propaganda, ta på seg ansvar for angrep og tilsvarende.⁷ Det er god grunn til å anta at en voldelig gruppering som operer i et ellers fredelig land, har ulikt behov for internett enn en tilsvarende gruppering som opererer innenfor en voldelig konflikt. I Europa vil selv en arrestasjon av en terrorcelle som har vage planer om et angrep mest sannsynlig medføre stor oppmerksomhet, mens en enkelt voldshandling innenfor en større konflikt lett kan drukne i den store mengden av vold. Det er med andre ord viktigere for en gruppe som operer innenfor en voldelig konflikt å bruke nettet for å få oppmerksomhet om et angrep, med mindre angrepet er så stort eller så spektakulært at angrepet er garantert oppmerksomhet. Dette behovet er sær-

lig tilstede i en så sammensatt konflikt som Irak, hvor det eksisterte en hel rekke voldsaktører og hvor det dermed kunne være viktig å dokumentere hvem som gjennomførte et angrep. I Irak ble den vanligste måten å gjøre dette på å legge ut filmer på nett med logo fra gruppa som sto bak. Vel så viktig kunne det være å ta avstand fra et angrep som hadde rammet mange sivile, eller å presentere sin egen versjon av hva som var målet for angrepet. AQI har for eksempel utgitt store mengder kommunikeer hvor de imøtegår anklager fra irakiske eller amerikanske myndigheter om at de har drept sivile sunnimuslimer.⁸

Hvor viktig internett var for AQI blir godt illustrert ved det store omfanget av gruppas aktivitet på nett. Ifølge en av de mest fullstendige oversiktene over jihadistiske filmer, altså filmer utgitt av grupperinger som deler al-Qaidas ideologi, sto grupper i Irak per november 2011 for omtrent halvparten av filmproduksjonen (1009 av 2011 filmer), og av disse igjen var cirka 60 prosent (605 filmer) utgitt av AQI.⁹ For årene 2004-2008 er nok andelen av filmer fra AQI enda høyere, ettersom produksjonen fra AQI sank fra rundt 2009, samtidig som det ble mer fokus på andre konfliktområder, som for eksempel Afghanistan og Somalia. En undersøkelse gjort av den samlede medieproduksjonen fra jihadistiske grupper i mai 2007, viser at 78 prosent kom fra Irak, mens neste land på lista var Afghanistan med ti prosent.¹⁰ I tillegg var det en rekke andre oppgrørsgrupper i Irak som utga filmer, men som ikke har blitt inkludert i denne oversikten ettersom de ikke blir regnet for å være jihadistiske. Samtidig er det jo noe paradoksalt at denne utviklingen skjedde i et land hvor nettilgangen var svært dårlig, særlig i de første årene etter invasjonen. Dette illustrerer at gruppenes nettaktivitet

TRULS HALLBERG TØNNESSEN

ikke først og fremst var rettet mot et lokalt, irakisk publikum, men hovedsakelig et internasjonalt, eventuelt regionalt, publikum.¹¹

Den omfangsrike medieproduksjonen til AQI illustrerer hvor viktig det var for dem å dokumentere sine aktiviteter. Det var også andre grunner til AQIs store medieproduksjon. En ting var at det var teknisk mulig ved at små kameraer, eventuelt mobiltelefoner, kunne tas med ut i felten og filme.¹² En annen grunn var at AQI hadde høy angrepsaktivitet, som gjorde at de hadde mange muligheter til

◉ ◉ ◉

Al-Qaida i Irak har gitt ut 542 filmer. 381 av disse viser et angrep, og 204 et kjøretøy som kjørte på en veibombe.

◉ ◉ ◉

å filme. Den viktigste årsaken var nok at AQI hadde et stort behov for å dokumentere sin aktivitet. En indikasjon på dette er at den klart største andelen av filmer fra AQI er korte filmer som viser enkeltstående angrep, særlig filmer som viser et amerikansk kjøretøy som kjører på en veibombe forekommer ofte. Per november 2011 hadde AQI ifølge Jihad Archive utgitt 542 filmer, og 381 av disse viste et angrep, og så mange som 204 viste et kjøretøy som kjørte på en veibombe.¹³ Nå skal det nevnes at dette tallet gir et noe skjevt inntrykk, ettersom AQI også har utgitt flere filmer som varer over en time, og det er naturlig at andelen av mindre filmer er en del høyere enn de for de lengre produksjonene. Det er likevel slående hvor stor andel av AQIs filmer som viser et enkelt angrep.

En grunn til at akkurat disse typene angrep ble filmet kan være at det var mindre kontroversielt å angripe amerikanske mål enn

irakiske mål, selv om det skal sies at AQI også har publisert mange filmer hvor de angriper irakiske politi- eller sikkerhetsstyrker. En annen grunn kan være at denne typen angrep ville få liten oppmerksomhet, og at det dermed var viktigere å dokumentere at angrepet var blitt gjennomført og hvem som sto bak.

At det var viktig for AQI å filme angrep for å kunne dokumentere dem, er også belagt i kildematerialet fra AQI, særlig i martyrbiografiene som er AQIs hyllest til og beskrivelse av sine døde medlemmer. AQI hadde en egen medieavdeling som blant annet hadde i oppdrag å dokumentere angrep ved å filme dem og å produsere filmer som viste angrepene. Blant annet er en jordaner kjent under kallenavnet Abu Yahya al-Urduni omtalt som ansvarlig for å filme angrep. Ifølge beskrivelsene av ham ble han alltid sett i felten med et våpen på høyre skulder og et kamera på venstre skulder.¹⁴ Martyrbiografiene forteller også om flere andre som filmet flere angrep i Irak, slik som Abu al-Bara' al-Kuwaiti, som også er omtalt som den første lederen for AQIs medieavdeling.¹⁵ Medlemmer som hadde tidligere erfaring med medieaktivitet eller med IT, ble ofte plassert i medieavdelingen, ikke alltid uten misnøye fra rekruttene som jo hadde kommet til Irak for å slåss, ikke for å sitte foran en pc.¹⁶ AQI hadde også egne lokaler rundt omkring i Irak som fungerte som «mediehus» hvor de produserte og redigerte filmene.¹⁷

En annen grunn til at det var så viktig å dokumentere angrep, kan også ha vært knyttet til finansiering ved at filmene kan ha fungert som en slags reklame for en gruppe i kampen om å tiltrekke seg mulige finansieringskilder. Det er indikasjoner på at opprørs-

---

Amerikanske soldater i Fallujah.

BRUTAL OPPMERKSOMHET: AL-QAIDA I IRAK PÅ NETT

TRULS HALLBERG TØNNESSEN

grupper i Irak har distribuert videoer som dokumenterer deres angrep via nettet eller på cd til potensielle finansielle støttespillere i Gulf-landene.¹⁸ Ifølge amerikanske kilder fungerte filmene også som en slags kvittering for lokale irakere som var leid inn for å utføre angrep på vegne av AQI. Hvis det ikke ble dokumentert med film at et angrep var gjennomført, ville ikke irakerne få utbetalt pengene fra AQI.¹⁹

Internasjonal oppmerksomhet vs lokalt fotfeste

Det er med andre ord liten tvil om internett har vært svært viktig for AQI, men AQIs historie viser imidlertid også at en viss grad av territoriell kontroll og en grad av passiv støtte fra lokalbefolkningen fortsatt er viktig. AQIs tidlige historie indikerer at de måtte opparbeide seg et visst lokalt fotfeste før de søkte

◉ ◉ ◉

Ofte styrte al-Qaida i Irak områder ved hjelp av tvang og drap på de som kunne true deres posisjon.

◉ ◉ ◉

internasjonal oppmerksomhet. Et eksempel på dette er at Zarqawi og AQI ventet i flere måneder før de tok på seg ansvar for sine første angrep høsten 2003, som blant annet inkluderte noen av de mest oppsiktsvekkende angrepene, slik som angrepet mot FNs hovedkvarter i Bagdad. Kildematerialet fra AQI indikerer at de ventet med å gå ut offentlig og å erklære gruppas eksistens ettersom de ikke hadde opparbeidet seg godt nok fotfeste i Irak. I et brev som ble konfiskert i januar 2004 og som skal være skrevet av Zarqawi til al-Qaidaledelsen i Afghanistan, beklager Zarqawi seg over at de har fått liten støtte fra sunni-

muslimene i Irak og at den vanskelige sikkerhetssituasjonen gjorde det for risikabelt å erklære gruppas eksistens i Irak. Ifølge Zarqawi førte dette til at få rekrutter fra utlandet kom og sluttet seg til dem.²⁰ Nå har det vært spekulert om dette brevet var en forfalskning, ettersom brevet ble funnet og utgitt av amerikanske myndigheter og brukt som et bevis på at al-Qaida var tilstede i Irak.²¹ Det er liten tvil om at amerikanske myndigheter brukte dette brevet for hva det var verdt, men det finnes også flere indikasjoner at brevet var ekte. Blant annet gjentok Zarqawi selv mye av innholdet i brevet noen måneder senere i form av tale distribuert som lydfil. I tillegg bekreftet et annet sentralt medlem, Abu Anas al-Shami, senere at brevet var ekte, men advarte om at amerikanerne hadde endret litt på enkelte punkter.²² At deres situasjon var vanskelig ble også bekreftet av Abu Anas al-Shami, som i en slags dagbok fra kampene i Fallujah april 2004 skrev at de i forkant av disse kampene hadde et møte hvor de skisserte et veldig negativt bilde av deres situasjon i Irak: etter nesten ett år hadde de, ifølge den vurderingen, ikke fått til noen ting og hadde store problemer med å få støtte fra befolkningen.²³ I sitt brev skrev Zarqawi at de ville vente med å erklære gruppas eksistens til de hadde styrket gruppa, og at de holdt på med å forberede noe mediemateriale de kunne bruke når forholdene lå til rette for det. Han skrev også at det var nødvendig å gå ut offentlig og markere seg gjennom media for å øke deres internasjonale rekruttering.²⁴

Den amerikanske offensiven mot byen Fallujah i april 2004 ble anledningen AQI hadde lett etter. 5. april 2004, dagen etter at amerikanske styrker gikk inn i Fallujah og verdens øyne var rettet mot denne byen, publiserte Zarqawi en lydfil hvor han påtok seg

ansvar for flere av de større angrepene i Irak høsten 2003 og våren 2004. I talen uttrykte han tydelig misnøye med at deres angrep hadde blitt tilskrevet det som ble omtalt som rester fra Ba'th-partiet, det gamle statsbærende parti under Saddam Husseins regime.²⁵ 26. april, samme dag som de amerikanske styrker avgjorde å trekke seg ut fra Fallujah og overføre ansvaret for byen til den såkalte Fallujah-brigaden, utstedte AQI sitt første kommuniké underskrevet av Zarqawi. I dette kommunikeet påtok de seg ansvaret for selvmordsangrep mot to oljeinstallasjoner i Basra, helt sør i Irak.²⁶

Fallujah-brigaden, som hadde tette bånd til tidligere Ba'th-offiserer og til opprørerne i Fallujah, var ikke i stand til å kontrollere Fallujah, og det oppsto i stedet en kaotisk situasjon hvor opprørerne fikk mest innflytelse.²⁷ De organiserte seg i en slags paraplyorganisasjon under navnet Majlis shura al-mujahidin fil-Fallujah (Rådgivende forsamling for mujahidin i Fallujah), hvor de viktigste opprørsgruppene, inkludert AQI, var representert.²⁸ Fallujah utviklet seg etter hvert til et slags friområde for AQI, og det var dette friområdet AQI utnyttet til å filme sine brutale halshuggingsvideoer. Som nevnt innledningsvis, ble videoen av Berg utgitt 11. mai 2004, cirka to uker etter at de amerikanske styrkene trakk seg ut fra Fallujah. Både Berg og flere andre vestlige gisler ble holdt fanget av AQI i Fallujah.

Det er flere indikasjoner på at den internasjonale rekrutteringen til AQI økte etter at de så brutalt annonserte sin eksistens i Irak. Ifølge martyrbioграфиene var det flere utlendinger som hadde dratt hjem etter det gamle regimets fall fordi det ikke fantes et klart banner å slåss under, som nå kom tilbake for å slutte seg til AQI.²⁹ Også flere studier av rekrutteringen til AQI bekrefter at de opp-

levde en kraftig økning av utlendinger som kom til Irak og sluttet seg til AQI i løpet av sommeren 2004.³⁰ Det var også andre grunner til den økte rekrutteringen: Kampene i Fallujah fikk mye internasjonal oppmerksomhet, særlig grunnet dramatikken. I den muslimske verden fikk Fallujah tilnærmet en mytisk status ved at den ble framstilt som en liten by som hadde stått imot supermakten USA.³¹

Nettets begrensinger

Skjebnen til AQI og deres fristed i Fallujah kan også illustrere et mulig motsetningsforhold mellom det å ha lokal tilstedeværelse og å få internasjonale oppmerksomhet. Som tidligere indikert var AQI avhengig av en viss grad av territoriell kontroll, samtidig som deres tilstedeværelse ofte førte til at de ble upopulære blant lokalbefolkningen. Dette hadde mange årsaker, ikke minst at de ofte styrte områdene ved hjelp av tvang og drap på innbyggere som kunne true AQIs posisjon og potensielle angivere. En annen viktig grunn var at de tiltrakk seg negativ oppmerksomhet, særlig fra amerikanske styrker som ofte gikk til angrep på byene hvor AQI var tilstede.

Fallujah er et godt eksempel på dette. I utgangspunktet hadde utlendingene blitt ønsket velkommen i Fallujah i april 2004 fordi de deltok i forsvaret av byen mot de amerikanske styrkene.³² Imidlertid utnyttet AQI det fristedet de fikk i Fallujah på en måte som gjorde dem svært upopulære i befolkningen: de forsøkte å håndheve en ekstrem tolkning av islam og straffet dem som ikke fulgte dette.³³ I tillegg foregikk det en kamp om innflytelse i byen, og mange irakere ble drept enten fordi de utgjorde en trussel mot AQIs innflytelse i byen, eller under påskudd av at de var spioner.³⁴ Slik sett kan AQIs strenge

TRULS HALLBERG TØNNESSEN

behandling av lokalbefolkningen være vel så mye et forsøk på å kontrollere befolkningen som et utslag av en ekstrem ideologi. Samtidig tiltrakk de utenlandske krigernes tilstedeværelse i byen oppmerksomhet fra amerikanske styrker, noe som ikke akkurat ble svekket da AQI brukte fristedet i Fallujah til å filme brutale halshugginger av amerikanske gisler. Innbyggerne fryktet, med rette, at utlendingenes tilstedeværelse i Fallujah skulle føre til at amerikanerne nok engang angrep byen.

I tiden før amerikanske og irakiske styrker gikk inn i Fallujah for andre gang, i november 2004, ble forholdet mellom lokalbefolkningen og utlendingene svært dårlig. «Mujahidinrådet» skal ha blitt enige om å kaste ut alle utlendingene, og den eneste som stemte imot dette var Zarqawis representant i dette rådet.³⁵ Sjuende november 2004 gikk amerikanske og irakiske styrker igjen inn i Fallujah og AQI mistet sitt friområde. AQI benyttet altså den territorielle kontrollen de fikk i Fallujah til å gjennomføre aktiviteter som førte til internasjonal oppmerksomhet, men denne oppmerksomheten bidro også til at amerikanske og irakiske styrker gikk inn i byen og at AQI dermed mistet dette friområdet. Selv om AQI tapte kampen i Fallujah og mistet sitt friområde, utnyttet de dette territoriet både til å øke rekrutteringen internasjonalt og å styrke gruppa gjennom å trene og å bygge opp organisasjonen.

Publisitet for enhver pris?

AQI brukte internett på en måte som skaffet dem mye internasjonal oppmerksomhet, og som bidro til økt rekruttering til gruppa. Samtidig førte også publisiteten skapt av blodige halshuggingsfilmer og brutale angrep at andre mulige potensielle støttespillere av AQI ble støtt bort av deres brutalitet. Sentrale

aktører i al-Qaida var kritisk til AQIs brutale angrep, og selv ledelsen av al-Qaida reagerte på AQIs aktivitet på nett. Ayman al-Zawahiri, daværende nestleder i al-Qaida, advarte blant annet Zarqawi mot å la seg forføre av å bli hyllet på internett som «slakternes sjeik» og heller å konsentrere seg mer om støtten lokalt. Han minner også Zarqawi på at kampen om muslimenes gunst foregår vel så mye i media,

◉ ◉ ◉

De groteske halshuggingsvideoene støtte bort potensielle supportere av al-Qaida, sa organisasjonens nestleder.

◉ ◉ ◉

og at de groteske halshuggingsvideoene støtte bort potensielle supportere av al-Qaida. Her er det god grunn til å tro at Zawahiri fryktet at AQIs angrep ikke bare skulle ha en negativ effekt på støtten til AQI, men også på støtten til den bredere al-Qaida-bevegelsen.³⁶ Al-Qaida sentralt var bekymret for at også andre feilgrep gjort av AQI kunne føre til en svekkelse av al-Qaidas oppslutning. De var særlige kritiske til AQIs selvmordsangrep mot tre hoteller i Amman 9. november 2005, hvor 60 ble drept og 115 skadet. De fleste ofrene var muslimer, og i et av hotellene sprengte selvmordsbomberen seg midt i et muslimsk bryllup. Angrepet ble fordømt verden over, og i Jordan sank støtten til al-Qaida dramatisk.³⁷

Konklusjon

Denne artikkelen har illustrert noen av dilemmaene en internasjonal gruppe som AQI møter når den er involvert i en lokal konflikt, særlig når den forsøker å skaffe seg territoriell kontroll. På den ene siden kan de forsøke å veie opp for manglende fotfeste lokalt

ved heller å skaffe seg oppmerksomhet internasjonalt, gjennom internett og gjennom å forsøke å «kuppe» den større opprørsbevegelsen ved å rette all oppmerksomhet mot seg selv. På den annen side må de også forholde seg til de lokale aktørene i det området de er til stede, og en gruppe kan fort bli trukket inn i den lokale konfliktdynamikken. Å balansere disse to ulike hensyn er en utfordring, og for AQI kan det se ut som om det på kort sikt var rasjonelt å satse på mye oppmerksomhet via internett fordi dette førte til økt rekruttering og mer oppmerksomhet. På lang sikt ble derimot AQI trukket mer og mer inn i den lokale konfliktdynamikken, og måtte bruke mer tid på å bekjempe andre sunnimuslimer som hadde sett seg lei på AQIs voldelige framferd i Irak.

AQIs mediekampanje på internett var svært omfangsrik og må sies å ha vært svært vellykket når det gjelder å få internasjonal oppmerksomhet og å øke tilstrømningen av utenlandske rekrutter til gruppa. Historien til AQI illustrerer imidlertid også noen av begrensingene med å basere seg på internasjonal oppmerksomhet og framfor å prioritere å opparbeide seg støtte lokalt. Det er imidlertid et spørsmål hvorvidt dette skyldtes manglende vilje eller manglende evne til å opparbeide seg et godt forhold til mulige lokale samarbeidspartnere. At AQI forsøkte å kontrollere befolkningen gjennom frykt og tvang indikerer at de hadde problemer med å få støtte frivillig. Samtidig er det indikasjoner på at AQI forsto betydningen av å ha støtte fra lokalbefolkningen. I flere av deres offentlige publikasjoner sier de at støtte fra sunnimuslimene i Irak er viktig for dem, og påstår også at de har utstrakt støtte. Dette var til stor grad utslag av ønsketenkning. I noen av deres interne dokument derimot er de mer realist-

iske og innrømmer at det var et feilgrep å ikke ha et bedre forhold til den lokale sunnimuslimske befolkningen.³⁸ Andre studier av AQI har også vist at gruppa hadde problemer med å kontrollere voldsbruken til en av del sine medlemmer, som kunne oppføre seg på en måte som ikke tjente AQIs strategiske interesser.³⁹ En del av den lokale volden kan derfor i større grad skyldes konflikter på mikronivå framfor å gjenspeile en planlagt strategi fra gruppa.

AQIs forhold til lokalbefolkningen og deres utstrakte bruk av internett for propaganda og rekrutteringsformål må sees i lys av at AQI var i utgangspunktet en internasjonal sammensatt gruppe som manglet et naturlig fotfeste i Irak. AQI henvendte seg også til et sammensatt publikum. Det var ikke en spesifikk nasjonalitet eller etnisitet som var målet for AQIs propaganda men et mer overnasjonalt muslimsk fellesskap (den muslimske umma). For en opprørsgruppe som er mer knyttet til en spesifikk nasjonalitet eller etnisitet vil dynamikken mellom gruppas forhold til lokalbefolkningen og en internasjonal diaspora være noe annerledes enn for enn mer overnasjonal type gruppe som al-Qaida.⁴⁰

• f •

- 1 Takk til Thomas Hegghammer og Anne Stenersen ved FFI og de to anonyme fagfellene for detaljerte og fruktbare tilbakemeldinger på tidligere utkast av artikkelen.
- 2 Labi, Nadya: "Jihad 2.0", *The Atlantic*, juli/august 2006, <http://www.theatlantic.com/magazine/archive/2006/07/jihad-20/4980/> og Weimann, Gabriel: *Terror on the Internet*. Washington D.C: United States Institute of Peace Press, 2006, s.110.
- 3 Se for eksempel "A Dossier of Civilian Casualties 2003-2005", Iraqi Body Count, juli 2005, http://www.iraqbodycount.org/analysis/reference/pdf/a_dossier_of_civilian_casualties_2003-2005.pdf

TRULS HALLBERG TØNNESSEN

- 4 For mer utfyllende om dette se MackInlay, John: *The Insurgent Archipelago*, London: Hurst, 2009, og Metz, Steven: "Rethinking Insurgency," Strategic Studies Institute, 2007, <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pubs/display.cfm?pubID=790>
- 5 For mer om dette se Lia, Brynjar: "Jihadi insurgents and the perils of territorialisation", paper presentert på International Studies Associations årlige konferanse, Montreal, 16-19 mars 2011, tilgjengelig på <https://docs.google.com/viewer?a=v&pid=sites&srcid=ZGVmYXVsdGRvbWFpbncxqWhhZGZlbXNodWRpZXNuZXR8Z3g6MTcwNTUyN2NiNzY2MTJkOA>
- 6 Gruppa het al-Tawhid wal-jihad fram til oktober 2004 da den ble en del av al-Qaida nettverket under navnet al-Qaida i Irak. Senere har den også operert under navn som Mujahidinrådet i Irak og Den islamske staten i Irak. For enkelhets skyld velger jeg å omtale gruppa som al-Qaida i Irak i denne artikkelen.
- 7 For mer generell litteratur om hvordan al-Qaida og andre terrorgrupper bruker internett se Weimann, Gabriel: *Terror on the Internet*. Washington D.C: United States Institute of Peace Press, 2006, Rogan, Hanna: "al-Qaeda's Online Media Strategies: From Abu Reuter to Irhabi 007," FFI-Rapport 2007/02729, Forsvarets Forskningsinstitutt, desember 2007, <http://rapporter.ffi.no/rapporter/2007/02729.pdf> og Stenersen, Anne: "The Internet: A Virtual Training Camp?" i *Terrorism and Political Violence*, vol. 20, nr. 2, 2008, s. 215-233.
- 8 Se for eksempel "Kommuniké fra al-Qaida aviser at de har angrepet bedende," utgitt av AQIs medieavdeling datert 4. mai 2005, lagt ut på al-hikma-forumet (www.hkma.net) 4. mai 2005, lastet ned 6. mai 2005 og "Kommuniké fra medieavdelingen om løgner fra Islam Memo (Mufakkirat al-Islam)", utgitt av AQIs medieavdeling, datert 21 oktober 2005, lastet ned 25. oktober fra al-hisbah-forumet (www.alhesbah.com).
- 9 Jihad archive, <http://www.jarchive.net/index.php> (04.11.2011)
- 10 Kimmage, Daniel: "The al-Qaeda Media Nexus – The Virtual Network Behind the Global Message", Radio Free Europe/Radio Liberty, Special Report, mars 2008, http://docs.rferl.org/en-US/AQ_Media_Nexus.pdf, s.18.
- 11 Ifølge Brookings institutions "Iraq Index" var det i 2005 ca 125 000 som abonnerte på internett i Irak, og i 2009 hadde dette steget til ca 688 000. Det er imidlertid store mørketall her, og mange irakere hadde tilgang til nett via nettkafeer. O'Hanlon, Michael E. og Livingston, Ian: "Iraq Index - Tracking Variables of Reconstruction & Security in Post-Saddam Iraq", Brookings, 30. september 2011, <http://www.brookings.edu/~media/Files/Centers/Saban/Iraq%20Index/index20110930.pdf>.
- 12 For mer om dette se Dauber, Cori E: "Youtube War: Fighting in a World of Cameras in Every Cell Phone and Photoshop on Every Computer", Strategic Studies Institute, november 2009, <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdffiles/pub951.pdf>,
- 13 Se <http://www.jarchive.net/index.php> (04.11.2011). Søk i FFIs egen database over jihadistiske filmer bekrefter også dette. For mer om denne basen se Finsnes, Cecilie: "What is audio-visual jihadi propaganda? An overview of the content of FFI's Jihadi Video Database," FFI-Rapport 2010/00960, Forsvarets Forskningsinstitutt, 2010, <http://www.ffi.no/No/Rapporter/10-00960.pdf>
- 14 "Historien til de jordanske martyrer", forfatter ikke oppgitt, lagt ut på forumet www.muslm.net 25. juni 2006, <http://www.muslm.net/vb/archive/index.php/t-167582.html>
- 15 Al-Sharq al-Awsat, 17 juni 2004, <http://www.aawsat.com/details.asp?section=4&article=239934&issueno=9333> og "Journey to Paradise: Sleep the Sleep of the Bridegroom", Spiegel Online, 28. oktober 2005, <http://www.spiegel.de/international/0,1518,382112,00.html>
- 16 "Fra biografene til de fremragende martyrer, nr 30: Ibn al-Barr", skrevet av Abu Ismail al-Muhajir, utgitt av al-Furqan, medieselskapet til Den irakiske islamske stat, datert 22. mars 2007, lagt ut på www.al-ekhlaas.net lastet ned 12. november 2007.
- 17 Ibid.
- 18 Peterson, Scott: "The rise and fall of Ansar al-Islam", The Christian Science Monitor, 16. oktober 2003, <http://www.csmonitor.com/2003/1016/p12s01-woiq.html>
- 19 Intervju med amerikansk offiser stasjonert i Ramadi, sitert i Totten, Michael J: "Anbar Awakens Part I: The Battle of Ramadi," 10. september 2007, http://www.michaeltotten.com/archives/2007_09.html
- 20 "Full Text of Zarqawi Letter", engelsk oversettelse, lagt ut på nettsiden til Coalition Provisional Authority (CPA) http://www.cpa-iraq.org/transcripts/20040212_zarqawi_full.html og "Brev fra Abu Musab al-Zarqawi til Shaykh Usama bin Ladin", datert 15 februar 2004, i "Komplett arkiv over taler fra islams løve, Abu Musab al-Zarqawi," første utgave, utgitt 10 juni 2006 av al-Buraq al-Islami-forumet, s.71.
- 21 Se for eksempel kommentarer av Mustafa Alani i Bennet, Brian og Walt, Vivienne: "Fields of Jihad" Time, 23. februar 2004, <http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,1101040223-590685,00.html>
- 22 "Fra Abu Musab al-Zarqawi til mitt elskede umma," datert 5. april 2004, opptrykk i "Komplett arkiv over taler fra islams løve, Abu Musab al-Zarqawi," s.77-78.
- 23 Abu Anas Al-Shami, "al-Ahزاب-slaget, under beleiring," utgitt av AQIs medieavdeling, publisert av Maysarah al-Gharib, lagt ut på al-hisbah-forumet www.alhesbah.com lastet ned 27. januar 2006.
- 24 "Full Text of Zarqawi Letter", engelsk oversettelse, lagt ut på nettsiden til Coalition Provisional Authority

- (CPA) http://www.cpa-iraq.org/transcripts/20040212_zarqawi_full.html og "Brev fra Abu Musab al-Zarqawi til Shaykh Usama bin Ladin", datert 15 februar 2004, i "Komplett arkiv over taler fra islams løve, Abu Musab al-Zarqawi," første utgave, utgitt 10 juni 2006 av al-Buraq al-Islami-forumet, s.71.
- 25 "Fra Abu Musab al-Zarqawi til mitt elskede umma," datert 5. april 2004, opptrykk i "Komplett arkiv over taler fra islams løve, Abu Musab al-Zarqawi," s.77-78
  - 26 "Kommunikere fra Abu Musab al-Zarqawi tar på seg ansvar for Mina' al-Basra-operasjonen," lagt ut på Balsam al-Imam forumet, lastet ned 24. mai 2004 og "Qaeda Statement Claims Iraq Boat Attack", Reuters, via Yahoo! News, 26. april 2004, http://news.yahoo.com/news?tmpl=story&u=nm/20040426/wl_nm/security_iraq_zarqawi_dc_4
  - 27 For mer om Fallujah-brigaden se for eksempel Jeffrey Gentleman, "The Re-Baathification of Falluja," New York Times, 20. juni 2004
  - 28 "Dagens møte - Abdallah al-Janabi..Majlis Shura al-Mujahidin fil-Iraq," al-Jazira, 7. mai 2007, intervjuet av Abd al-Azim Muhammad, <http://www.aljazeera.net/channel/archive/archive?ArchiveId=1065275>. Se også "Fra biografene til de fremragende martyrer, nr 12: Umar Hadid", utgitt av AQIs medieavdeling, lagt ut på al-Hisba-forumet, www.alhesbah.com, lastet ned 13. februar 2006.
  - 29 Se for eksempel "Historien til de jordanske martyrer", forfatter ikke oppgitt, lagt ut på forumet www.muslim.net 25. juni 2006
  - 30 For eksempel .Anonymous, "On the Ground from Syria to Iraq," i Fishman, Brian (red.), *Bombers, Bank Accounts, & Bleedout: al-Qa'ida's Road in and out of Iraq*, Combating Terrorism Center (CTC), West Point, 2008, s.90, http://www.ctc.usma.edu/harmony/pdf/Sinjar_2_July_23.pdf, og Hegghammer, Thomas: "Saudi Militants in Iraq: Background and Recruitment Processes", Forsvarets Forskningsinstitutt, FFI-Rapport 2006/03875, februar 2007, <http://www.ffi.no/no/Rapporter/06-03875.pdf>.
  - 31 Se blant annet "Sannheter og overdrivelser om motstanden og terrorisme i den islamske republikk i Fallujah," Al-Sharq al-Awsat, 6. juni 2004 og Vick, Karl og Shahid, Anthony: "Fallujah Gains Mythic Air," Washington Post, 13. april 2004, <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/articles/A6462-2004Apr12.html> For ulike perspektiver på kampene i Fallujah i april 2004 se blant annet Mansour, Ahmed: *Inside Fallujah - The Unembedded Story*, Northampton: Olive Branch Books, 2009 og West, Bing: *No True Glory - A Front-line Account of the Battle of Fallujah*, New York: Bantam Dell/Random House, 2005.
  - 32 Gordon, Lee: "Iraqi insurgents turn against 'out of control' Saudi al-Qaeda fighters", The Telegraph, 30. mai 2004, http://www.telegraph.co.uk/news/main.jhtml;sessionid=DNYN31MWDE041QFIQMFCM5OAVCBQYJVC?xml=/news/2004/05/30/wirq30.xml&secureRefresh=true&_requestid=27548, Daniel, Sara: "Iraq: The Falluja Trap," Le Nouvel Observateur, udatert, lagt ut på <http://www.sara-daniel.com/reportage.php?page=99> og Rosen, Nir: "Letters from Fallujah: Home Rule," The New Yorker, 5. juli 2004, http://www.newyorker.com/archive/2004/07/05/040705fa_fact (19.05.2010).
  - 33 "Sannheter og overdrivelser om motstanden og terrorisme i den islamske republikk i Fallujah", Al-Sharq al-Awsat, 6. juni 2004, al-Husayni, Sayyid 'Ali: Kultur-elt, politisk, ideologisk og militært kart over de militante gruppene i Irak, andre utgave, 2007, s.99 og Hendawi, Hamza: "Fallujah Emerging As Islamic Mini-State", Associated Press, 26. mai 2004, via <http://www.guardian.co.uk/world/latest/story/0,1280,-4132951,00.html>
  - 34 Rassin, Dhiya: "Patchwork of Insurgent Groups Run Fallujah," Institute for War & Peace Reporting, 17. september 2004, http://iwpr.net/?p=icr&s=f&o=167387&apc_state=heniicr2004 (11.05.2009)
  - 35 Vick, Karl: "Insurgent Alliance is Fraying in Fallujah," Washington Post, 13. oktober 2004, <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/articles/A28105-2004Oct12.html> (19.05.2010) og Vick, Karl: "Fallujah Group Comes to Table," Washington Post, 7. oktober 2004, <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/articles/A13147-2004Oct6.html>
  - 36 "Letter from al-Zawahiri to al-Zarqawi", engelsk og arabisk versjon, via Office of the Director of National Intelligence, http://www.dni.gov/press_releases/letter_in_english.pdf, signert av "Abu Muhammad", datert 9 juli 2005.
  - 37 Kritikken fra al-Qaida for dette angrepet kom i et brev skrevet av libyeren Atiyah Abd al-Rahman til Zarqawi, og han skriver i brevet at han skriver det på vegne av bin Ladin og Zawahiri. Brevet har blitt oversatt og utgitt av Combating Terrorism Center (CTC) på West Point. "Letter Exposes New Leader in al-Qa'ida High Command", CTC, 25. september 2006.
  - 38 Fishman, Brian: "Dysfunction and Decline: Lessons Learned from Inside al-Qa'ida in Iraq," CTC Harmony Project, 16. mars 2009, s.16-17, http://www.ctc.usma.edu/harmony/pdf/DD_FINAL_FINAL.pdf
  - 39 Fishman (2009) s. 10-16.
  - 40 For mer om dette se Lia (2011) og Mackinlay (2009).

